

терпретацией афоризма в терминах литературоведения. Это прежде всего узкое толкование понятия "афоризм" как "литературно-художественного текста или определенной его разновидности" и его анализ только с позиций стилистики (с. 34–39). В этой связи остается открытой, по мнению автора, проблема дифференциации литературных и фольклорных афоризмов. Заслуживает внимания его замечание о традиционной неэксплицитности понятия "афоризм" по отношению к пословицам и поговоркам.

Особо следует отметить анализ основных подходов к изучению афоризмов как единиц языка и речи. Свободно ориентируясь в литературе по данной тематике, автор подробно рассматривает современное состояние лингвистической теории афоризмов и направления ее исследования.

Антология состоит из шести разделов:

В 1-й раздел ("Из истории изучения языковой природы афоризма (XIX – первая половина XX в.)") включены фрагменты из работ А.А. Потебни, М.А. Рыбниковой, В.В. Виноградова, Г.О. Винокура. Во 2-м разделе ("Дефиниции, общие замечания и диахронические экскурсы"), самом большом в книге (более 100 страниц), представлены работы Ф.М. Янковского, А.С. Аксамитова, А.Е. Михневича, М.Л. Гаспарова, М.Н. Эпштейна, Н.Т. Федоренко, Л.И. Сокольской, Г.Н. Моложай, Ю.Е. Прохорова, а также две работы составителя. В 3-м разделе "Взгляды на афоризм как единицу фразеологического состава языка" даны фрагменты из работ двух сторонников такого широкого, если не сказать расплывчатого, понимания фразеологии – С.Г. Гаврина и Б.А. Плотникова. Проблематика 4-го раздела "Осмысление языковой природы афоризма в терминах структурной паремиологии" представлена работами Г.Л. Пермякова, Ю.И. Левина и М.А. Черкасского. В 5-м разделе "Лингвострановедческая теория афоризма" помещены фрагменты из двух работ В.Г. Костомарова и Е.М. Верещагина и из статьи составителя. В 6-й раздел ("Попытки описания афоризма в рамках функционально-семантической типологии высказывания") вошли работы В.И. Шмариновой и Е.Н. Гавриловой, посвященные одному аспекту смысловой организации афоризма – его универсально-обобщающему характеру. В завершение читателю предлагается ряд вопросов, ответы на которые помогут систематизировать усвоенный материал.

Важным источником для дальнейших исследований послужит обширный список литературы по афористике. В интересах читателя было бы полезно разделение библиографии на две части: вначале – список паремиологических сборников и словарей, а затем – исследований по паремиологии. В сборнике паремиологические первоисточники (важнейшая часть библиографии) теряются в общей массе библиографии. Отмечу тем не менее пропуски двух важных новых изданий афоризмов: 1) *Аксамітаў А.С. Прыказкі і прымаўкі* (Мн., 2000) и 2) *Берков В.П., Мокиенко В.М., Шулежкова С.Г. Большой словарь*

крылатых слов русского языка: Около 4000 словарных единиц (М., 2000). Ни в кириллическом списке литературы, ни в библиографии на латинке не значатся также популярные сборники афоризмов Ст. Леца.

С учетом содержательного разнообразия книги, ее большого объема было бы желательно опубликовать именной указатель.

К сожалению, объем сборника не позволил включить в него работы зарубежных исследователей. Но из всего многообразия литературы по данной проблематике на русском и белорусском языках Е.Е. Иванову удалось выбрать самые интересные и значительные материалы. В целом сборник является важным, ценным и необходимым изданием.

Е.Н. Ясюкевич

Natal'la Kisial'ovova. *Úvod do fonetiki bieloruskeho jazyka*. Banska Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2000. 177 s.

Рэцэнзуемая кніга Наталлі Кісялёвай "Уводзіны ў фанетыку беларускай мовы" – бадай што, першае выданне на беларускай мове для славацкіх студэнтаў. Наталля Кісялёва, дарэчы, былая выпускніца філфака БДУ, вядзе курс беларускай мовы на перакладчыцкім аддзяленні ўніверсітэта імя Матэя Бэла ў горадзе Банска-Быстрыца. Зазначым, што беларуская мова выкладаецца і ў яшчэ адным славацкім ўніверсітэце – у горадзе Прэшаў.

Змест кнігі значна шырэйшы за яе назву: тут разглядаюцца не толькі пытанні беларускай фанетыкі, але і змяшчаюцца матэрыялы па арфаграфіі, граматыцы, лексіцы і фразеалогіі беларускай мовы. Уводная частка дапаможніка ўключае, па-першае, сціслы гістарычны нарыс пра мову і культуру беларусаў, па-другое, – асноўныя звесткі аб асаблівасцях беларускай графікі і арфаграфіі, аб адметных рысах націску ў беларускай мове. У кнізе маецца і дадатак, дзе змешчаны тэксты для замацавання навыкаў беларускага літаратурнага вымаўлення, а таксама невялікія беларуска-славацкі і славацка-беларускі слоўнікі. Думаецца, ёсць усе падставы ахарактарызаваць дадзеную працу як ґрунтоўны дапаможнік па беларускай мове для пачатковага этапу навучання славацкіх студэнтаў.

Асноўны (фанетычны) матэрыял размеркаваны аўтарам па двух вялікіх раздзелах: "Чытаем" і "Пішам". Напэўна, разгляд найважнейшых фанетычных асаблівасцей беларускай мовы праз прызму яе пісьма нельга лічыць наватарскім, але такі "букварны" падыход з'яўляецца ў дадзеным выпадку найбольш аптымальным, паколькі дазваляе вырашыць адразу некалькі галоўных для пачатковага этапу навучання дыдактычных задач: выпрацаваць і замацаваць у студэнтаў навыкі чытання і пісьма па-беларуску і, адшліфоўваючы вымаўленне, паступова ўзбагачаць іх

Рэцэнзіі

слоўнікавы запас, знаёміць з асновамі беларускай граматыкі.

У асноўнай частцы кнігі знайшлі адлюстраванне галоўныя адметныя рысы беларускай фанетыкі: аканне, яканне, дзеканне, цеканне, падваенне зычных, ужыванне пратэтычных гукаў, з'ява асіміляцыі ў навага памякчэння папярэдніх свісцячых [з] і [с] і інш. Кожнай з пералічаных з'яў у падручніку прысвечаны асобны параграф з добра прадуманай сістэмай практыкаванняў. Вельмі важна, што ў гэтым выпадку Наталлі Кісялёвай выкарыстоўвае разнастайныя фразеалагічныя звароты, прыказкі, прымаўкі, невялікія вершы, якія яскрава дэманструюць прыгажосць і самабытнасць беларускай мовы.

Калі гаварыць пра слабыя бакі рэцэнзуемага выдання, дык варта звярнуць увагу на тое, што ў некаторых выпадках тут маецца неапраўданае, з нашага пункту гледжання, дубліраванне матэрыялу (напрыклад, двойчы разглядаецца дзеканне/цеканне, падаўжэнне зычных, чаргаванне [ў] – [у], [в], [л]). Можна зразумець жаданне аўтара паслядоўна разгледзець фанетычныя з'явы ў ракурсах пісь-

мова і вуснага маўлення, тым не менш у дадзеным выпадку такі паралелізм, напэўна, часта пазбаўлены рацыі, паколькі сучасная беларуская арфаграфія выкарыстоўвае ў якасці асноўнага фанетычны прынцып, што робіць вельмі празрыстай мяжу паміж двума гэтымі формамі маўлення.

Можна параіць аўтару ў далейшым (пры падрыхтоўцы новага выдання) апісанні і тлумачэнні тых ці іншых фанетычных з'яў рабіць больш разгорнутымі, што, несумненна, павысіць дыдактычную каштоўнасць падручніка. Маецца, на жаль, у дапаможніку і шэраг недакладнасцей пры інтэрпрэтацы пэўных арфаграфічных асаблівасцей сучаснай беларускай мовы (с. 40, 41).

Аднак трэба адзначыць, што выхад у свет кнігі Наталлі Кісялёвай – гэта, безумоўна, сведчанне ўзрастання цікавасці да беларускай мовы і культуры ў славянскай супольнасці, што можна толькі вітаць.

У.Б. Журавель,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

